

19. Zatonskij V. Nacionalna problema na Ukraini: Dop. na plenumi CK LKSMU, cherven 1926 r. Harkiv: Derzhvidav Ukraini, 1926. 64 s.
20. Zlatopolskij D.L., Chistyakov O.I. Obrazovanie Soyuza SSR . M.: Yurid. lit., 1972. 319 s.
21. Kaganovich L. Dva goda. Ot IH do H sezda KP(b)U. M.: Izdatelstvo politliter., 1927. 247 s.
22. Kachinskij V. Zernove gospodarstvo Ukraini // Hozyajstvo Ukrainy. 1929. №3. S. 30–44.
23. Kviring E.I. Izbrannye rechi i statii. K.: Politizdat Ukrainy, 1988. I–XIV, 1–485 s., 1 l. portr.
24. Lapchinskij G. Z pershih dnev Vseukrayinskoyi Radyanskoyi vladi // Litopis revolyuciyi. 1927. №5–6. S.46–66.
25. Lapchinskij G. Pershiy period Radyanskoyi vladi na Ukraini // Litopis revolyuciyi. 1928. №1. S.159–175.
26. Mazlah S., Shahraj V. Do hvili: sho diyetsya na Ukraini i z Ukrainoyu 2. vid. Nyu-York: Prolog, 1967. 304 s.
27. Markov A. K voprosu o sostavlenii Ukrainskogo byudzheta na 1922–1923 gg. // Finansovyy vestnik. 1922. №1–2. S. 7–10.
28. Malciv P. Ukrainy v derzhavnomu byudzheti Rosiyi. Lubni:Ukrayinskij agronom, 1917. 32 s.
29. Melnichenko V.Yu. Chi buv Rakovskij konfederalistom? // Pro minule zaradi majbutnogo. K.: Vid-vo pri Kiyiv. un-ti, 1989. S. 283–289.
30. Muksinov I.Sh. Sovet ministrov soyuznoj respubliki. M.:Yuridicheskaya literatura,1969. 208 s
31. Nagorna L.M. Poziciya Ukraini u novostvorenij soyuznij derzhavi: 20-ti roki kriz prizmu 90-h // Ukrayinskij istorichnij zhurnal. 1993. № 1. S. 3–15.
32. Perchik L. Najnovisha «teoriya» radyanskoyi ekonomiki // Bilshovik Ukraini. 1928. № 6. S. 51–60.
33. Poloz M. Finansy Ukrainy za desyat let // Ukrayinskij ekonomist. 25 dekabrya. Harkov, 1927. S. 3–18.
34. Porsh M. Ukrainy v derzhavnomu byudzheti Rosiyi // Pro finansovu nauku. K.: Znannya – to sila, 1909. S. 158–176.
35. Popov N.N. Nacionalnaya politika Sovetskoj vlasti. Kurs lekcij, chitannyh na kursah sekretarej gubkomov pri CK VKP(b). M.-Leningrad: Gosizdat, 1927. 101 s.
36. Skripnik M.O. Statti j promovi v spravi nacionalnogo budivnictva. T.2. Ch.1. Harkiv: Derzhvidav Ukraini, 1929. 360 s.
37. Skripnik M. Z privodu ekonomichnoyi platformi nacionalizmu // Bilshovik Ukraini. 1928. № 6. S. 44–51.
38. Stalin I.V. Stati i rechi ob Ukraine: Sbornik. Kiev: Partizdat, 1936. 252 s.
39. Trajnin I.P. Velikoe sodruzhestvo narodov SSSR. 2-e izd. M.:Molodaya gvardiya,1946. 64 s.
40. Frunze M.V. Izbrannye proizvedeniya v 2-h t. M.: Voenizdat, 1957. T.1. 472 s.; T.2 [Stati, doklady i rechi]. 500 s.
41. Hvylya A. Nacionalnyj vopros na Ukraine. Harkov: Gosizdat Ukrainy, 1926. 129 s.
42. Chigarev I.S. Partiya bolshevikov – organizator Soyuza SSR. 1917–1922 gg. M.: Gospolizdat, 1949. 132 s.
43. Shlihter A. Borba za hleb na Ukraine v 1919 godu // Litopis revolyuciyi. 1928. №2(29). S. 96–135.
44. Yakubovskaya S.I. K voprosu o razvitii soyuznyh organov vlasti v 1924–1932 gg. // Stroitelstvo sovetskogo gosudarstva: Sbornik statej. M., 1972.

Статтю подано до редколегії 19.01.2019 р.

УДК 327(438) «19/20»: 930.1(470+571)
DOI 10.31.652/2411-2143-2019-27-121-128

Наталія Буглай

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського,
доктор історичних наук, професор (Україна)

Зовнішня політика Польщі наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. в російській історіографії

Анотація. У статті аналізуються дослідження зовнішньої політики Республіки Польща наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. в російській історіографії. У доробку російських учених на сьогодні маємо велику кількість узагальнюючих історичних праць, а також тематичних досліджень, присвячених аналізу окремих аспектів зовнішньої політики Польщі визначеного періоду. Водночас російська історіографія за темою презентованої роботи продовжує

.....
змістовно та концептуально наповнюватись новими роботами, що дає небезпідставні сподівання щодо об'єктивності продовження наукових пошуків у заданому напрямі.

Ключові слова: російська історіографія, дослідження, зовнішня політика, Польща, історичні праці, науковці.

Процес розбудови Польщею незалежної державності супроводжувався посиленням тенденцій інтеграції та глобалізації з притаманним їм поглибленням взаємовигідної співпраці між державами, на відміну від протистояння ворожих блоків країн на чолі з Радянським Союзом, з одного боку, та США, з іншого, періоду «холодної війни». Не ставлячи собі за мету аналіз політичних, економічних, соціокультурних, інших наслідків, до яких спричинив крах двополусної системи світовладштування, а головне – ліквідація СРСР, відзначимо лише той факт, що російська як і українська історіографія, на відміну від попереднього періоду історії, виявилася вільною від ідеологічних фальсифікацій, маніпуляцій та свідомих перекручувань історичних фактів, а її ознаками стали свобода наукової думки, плюралізм поглядів, відкритість до впливів світового історіографічного процесу, розвиток у вільному просторі міждисциплінарного культурно-гуманітарного взаємовпливу.

З долученням пострадянської історичної науки до світового історіографічного процесу все більшої актуальності набуває переосмислення теоретико-методологічних засад наукових пошуків, засвоєння усталених на Заході дослідницьких парадигм. Спільною ознакою української та зарубіжної (у т.ч. російської) історіографії досліджуваної проблеми, принагідно зауважимо, є те, що перші розвідки за тематикою почали з'являтися фактично одночасно з подіями, що формують предметне поле роботи, водночас поповнення наукового доробку новими напрацюваннями триває досі.

Працям українських та російських авторів притаманною також є відсутність суттєвих розходжень у структурно-тематичному сенсі, а також в аспекті якості аналітики. Відрізняючись між собою баченням причинно-наслідкових зв'язків між історичними подіями та процесами, досить часто – джерельним підґрунтям, фактологічною наповненістю, мірою об'єктивності оціночних суджень, іншими параметрами, охоплені історіографічним аналізом студії у своїй сукупності формують підґрунтя, цілком достатнє для висвітлення зовнішньої політики РП наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст., осмислення пріоритетних її напрямів на міжнародному та регіональному рівнях [3, с. 33-34].

Здобутки російської наукової думки вважаємо за доцільне диференціювати за працями загальнонаукового характеру; роботами, що висвітлюють взаємини РП з НАТО та ЄС, сусідніми й іншими державами на міжнародному рівні; розвідками, що присвячені висвітленню політики Польщі на субрегіональному, транскордонному рівні, у т.ч. в контексті діяльності єврорегіонів. Щоправда, враховуючи реалії сьогоденної політики Кремля, а також спричинену ними заідеологізованість історичної науки, заради максимальної об'єктивності дослідження зовнішньої політики Польщі визначеного періоду до комплексу літератури нами було залучено далеко не весь перелік доступних студіювань за тематикою, а лише ті з них, що спроможні витримати критику на предмет адекватності оцінки історичної дійсності. Згідно з визначеною структурою, російська історіографія теми представлена, передусім, науковими працями, що закладають теоретичне підґрунтя дослідження зовнішньої політики Польщі 1995–2005 рр., серед яких – роботи О. Богомолова [2], С. Глінкіної [8], І. Іванова [12], ін. Зосереджуючись на аналізі геополітичної ситуації, що на межі ХХ – ХХІ ст. мала місце у світі та Європі, зокрема центрально-східній її частині, а також політики Росії щодо провідних держав світового співтовариства, взаємин із НАТО, ЄС, іншими міжнародними організаціями, науковці, таким чином, реконструювали ситуацію, в якій офіційна Варшава розбудовувала зовнішню політику. Та, що прикметно, переконані в глобальній домінації Кремля, розвиток світу, окремих його частин / регіонів / держав російські автори вважають обумовленим його політичним курсом.

Пріоритетне місце серед фундаментальних наукових досліджень займають напрацювання наукових установ Російської академії наук. Так, у колективних монографіях Інституту Європи «Європа: вчора, сьогодні, завтра» (под ред. М. Шмельова) [10], «Европейский Союз на пороге ХХІ века: выбор стратегии развития» (под. ред. Ю. Борко, О. Буторіної) [11] ґрунтовного висвітлення зазнали проблеми набуття колишніми кремлівськими сателітами із регіону ЦСЄ суб'єктності на рівні світового співтовариства, зокрема шляхом переорієнтації зовнішньополітичних пріоритетів на користь Заходу. Не обійшли своєю увагою дослідники також іншої сторони процесу, пов'язаної зі змінами, що їх переживали НАТО та ЄС у зв'язку з підготовкою до «східного розширення». Певну цінність становлять монографічні видання Інституту міжнародних економічних та політичних досліджень РАН від 2002 року «Страны Центральной и Восточной Европы на пути в Европейский Союз» (під ред. Н. Кулікової), «Центрально-Восточная Европа во второй половине ХХ века» (під ред. С. Глінкіної) та ін.

Опубліковані з нагоди першого десятиліття по розпаду системи соціалістичного табору, вони виявилися своєрідною квінтесенцією наукового осмислення політичних, економічних, соціальних, а також міжнародних проблем розвитку Центрально-Східної Європи протягом більше як п'ятдесяти останніх років. Виходячи з хронологічних рамок нашої зацікавленості, головну увагу було звернено на окремі розділи студій.

І, нарешті, згадаємо колективні праці, опубліковані в двадцяту річницю «вивільнення» держав регіону ЦСЄ з «тісних обіймів» кремлівського керівництва. Це, зокрема, монографія «Россия и Центрально-Восточная Европа: взаимоотношения в XXI веке» (за ред. Н.В. Куликової, І. І. Орлика, Н. В. Фейт), у 2012 р. опублікована науковцями Інституту економіки РАН. На відміну від більшості аналогічних праць за тематикою, ґрунтового аналізу в ній зазнав розвиток не стільки політичної, скільки економічної складової взаємин Росії з державами Центрально-Східної Європи, з Польщею, в період їхньої підготовки до вступу в Європейський Союз. Послугуючись офіційною статистикою, а також на основі власних розрахунків, автори спробували спрогнозувати наслідки для Росії вступу сусідів на східному кордоні до ЄС, і, що прикметно, попри очікуване зменшення енергетичної присутності Росії у Європі та Польщі, зокрема, знайшли їх скоріше позитивними. У 2012 р. з друку вийшла колективна праця «Революции и реформы в странах Центральной и Юго-Восточной Европы: 20 лет спустя» (за ред. К. Нікіфорова), підготовлена вченими з Інституту слов'янознавства РАН у співпраці з зарубіжними колегами. І хоча аспекти зовнішньої політики Польщі у ній зазнали лише контекстного аналізу, широкі коло проблем, на осмисленні яких зосередилися автори, значно посприяло розширенню уявлення про процеси, притаманні розвитку Центральної Європи наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Монографічне видання «Польша в XX веке. Очерки политической истории» (за ред. А.Ф.Носкової), створене академічним Інститутом слов'янознавства (провідним науковим осередком вивченням проблем розвитку Центрально-Східної Європи, Польщі зокрема) у співпраці з істориками провідних вузів РФ, також привертає увагу. Написана на основі найновішої російської та зарубіжної літератури, матеріалів архівів Росії та Польщі, ця праця висвітлює політичний розвиток Польської республіки впродовж кінця ХІХ – початку ХХІ ст., навіть – становлення та розвиток партійної системи, боротьбу політичних сил за державну незалежність, діяльність опозиційної до комуністичного режиму «Солідарності» тощо, і в цьому сегменті наукових студій, з огляду на масштаб проведеної пошукової роботи та скрупульозність аналізу, вона, безсумнівно, перевершує студіювання попередників. Що ж до нашого дослідження, то під час його підготовки безпосередньо використовувалися лише два нариси, один з яких стосується розвитку політичної ситуації в Польщі в 1990-х рр. – на початку ХХІ ст., інший – геополітичних пріоритетів держави (в площині взаємин із Росією, Європейським Союзом та НАТО, а також сусідніми державами на рівні регіонів).

У російській історичній науці помітне місце займають студії, присвячені співпраці офіційної Варшави з НАТО та ЄС: початково в аспекті налагодження й поглиблення взаємин, згодом – вступу Польщі до них та зміцнення її в якості держави-члена. Аналізуючи інтеграційні успіхи РП, російські історики, серед яких – О. Кольцова [14], Д. Скворцова [24] та ін., зазвичай виходили з того, що переорієнтація офіційної Варшави на Захід була не інакше ніж «втечею зі Сходу», спричиненою прагненням дистанціюватися від політики Кремля. Відповідно формування навколо Польщі «пасака дружніх держав», покликане гарантувати їй лідерство в регіоні ЦСЄ, осмислювалося безпосередньо у зв'язку з виведенням останнього зі сфери впливу офіційної Москви. Поділяючи невідгидність такого розвитку подій для Росії, О. Майорова [17], Д. Сергєєв [23] та ін., вважають його позбавленим альтернативи, а тому цілком прогнозованим. Так, прагнення Польщі до вступу в НАТО науковці пов'язують з історичним минулим держави, забарвленим трагічним досвідом її розчленування Німеччиною та СРСР і спричиненою цим фактом необхідністю вже в сучасних умовах віднайти реальні гарантії безпеки, в постбіполярному світі фактично ототожнені з «парасолькою» Альянсу. Інтеграція Польщі до ЄС у той же час, осмислюється ними у зв'язку з прагненням польського народу повернутися до європейської цивілізації, з контексту розвитку якої силою історичних обставин на тривалий період часу він був вилучений, а разом посиленням геополітичного впливу, економічного зростання, соціального благополуччя, добробуту тощо. Подібні роздуми, зокрема, віднаходимо в дослідженні Д. Буданової [4], характерному чи не найбільш комплексним у російській історіографії осмисленням взаємин Польщі з НАТО та ЄС. Відшукавши «паростки» сьогоденної зовнішньої політики Польщі в парадигмі опозиційних сил 1980-х рр., авторка проаналізувала передумови європейсько-атлантичної інтеграції Польщі, висвітлювала генезу співпраці сторін до набуття РП членства в союзних інститутах та вже після того, а також з'ясувала наслідки, що ними на взаєминах між Москвою та Варшавою позначився вступ Польщі до НАТО та ЄС.

Російські автори, досліджуючи зовнішню політику III Речі Посполитої, значної уваги надають концептуальному її підґрунтю. І, що прикметно, масив таких тематичних розвідок хоча й поступається напрацюванням польських авторів, але суттєво переважає здобутки українських істориків. Представлена науковими статтями В. Гулевича [9], М. Кучинської [16], А. Мальгіна [18] та ін., у 2003 р. історіографія проблеми поповнилася дисертаційним дослідженням Ф. Рибина [22], а у 2008 р. – дисертаційною роботою А. Беспалова [1], щоправда, центрованим здебільшого навколо парадигми взаємин Польщі з сусідами на Сході. Слідуючи сформованій традиції стосунки офіційної Варшави з регіоном Україна – Литва – Білорусь (УЛБ) осмислювати крізь призму ідей Гедройця – Мєрошевського, прикладами успішної їх реалізації А. Мальгін, приміром, вважає сприяння Україні в розбудові взаємин з Європейським Союзом, підтримку нашої держави в період міжнародної її ізоляції (часів перебування при владі президента Л. Кучми), присутність у врегулюванні революційних подій (2004 р.) та ін. У підсумку, Республіка Польща не лише утвердилася як головний стратегічний партнер України, але й суттєво зміцнила свою вагу в Євроспільноті (ще навіть не будучи її членом). Що ж до України, то, рухаючись шляхом інтеграції до НАТО та ЄС, вона, безсумнівно, потребує польського сприяння, і офіційна Варшава їй у цьому не відмовляє, щоправда, одразу по набуттю союзного членства, – переконаний А. Беспалов [1], – необхідність польської підтримки для нашої держави відпаде, адже контакти будуть здійснюватися напяму, без будь-якого посередництва.

У російській історіографії досить ґрунтовно представлені є проблеми російсько-польських відносин. Окрім традиційних питань, серед яких – концептуальна база взаємин, передумови їхнього становлення та генезису в новітній системі геополітичних координат, ключові тенденції, характерні їхньому розвитку, значну увагу російські автори приділили обґрунтуванню наслідків, що їх для Російської Федерації мав вступ Республіки Польща спочатку до НАТО, а потім і до ЄС. І, що прикметно, якщо набуття Польщею членства в Організації Північноатлантичного договору оцінювалося ними, зазвичай, негативно, то зміщення на Схід кордонів Євроспільноти викликало зворотну реакцію: безпосереднє сусідство з ЄС, – переконані І. Андрєєв у розвідці «Россия и Польша: вместе в будущее», Г. Чернова у роботі «Россия – Польша: предпосылки, условия и перспективы нормализации отношений» та ін., – не лише відкривало для Росії доступ до союзного ринку, але й надавало додаткові можливості для зміцнення кремлівської присутності в політиці спільноти. Подібні позитивні наслідки для Російської Федерації, йдеться у праці відомої дослідниці Л. Шевцової [25], матиме також наближення до ЄС України. Такого роду міркування, як розуміємо, суттєво дисонують з позицією офіційної Москви та не поділяються нею. Свідченням цього, зокрема, є конфлікт на Сході України, присутність Російської Федерації у роздмухуванні якого суттєво погіршує перспективи європейської інтеграції нашої держави, а це «грає на руку» Кремлю.

Генезі політики Польщі щодо Росії, а також взаємин між ними, зауважимо, свої праці присвятили чимало російських авторів. Згадаємо напрацювання відомого полоніста М. Бухаріна [5]. Одноосібно та у співавторстві впродовж більш як десятилітнього періоду (а саме стільки, з огляду на хронологію опублікування розвідок, учений безпосередньо працював над дослідженням взаємин між двома державами) ним була підготовлена велика кількість ґрунтовних тематичних праць. Аналогічно більшості російських авторів, східну політику Польщі, головним чином щодо нашої держави в аспекті сприяння їй у розбудові взаємин з НАТО та ЄС, М. Бухарін пояснював виключно антиросійською спрямованістю політики офіційної Варшави, її прагненням назавжди вивести українського союзника зі сфери кремлівського впливу.

Зануренням у проблеми взаємин між Польщею та Росією привертають увагу також деякі інші праці. Так, у розвідці О. Богомоллова [2] віднаходимо роздуми щодо стосунків між двома державами в період ліквідації соціалістичного табору та взаємного пошуку Варшавою і Москвою нової моделі співпраці, налагодження контактів у якісно нових умовах світовлаштування, у наукових працях С. Глінкіної [8], А. Мальгіна [18], І. Орлика [20] та ін. – осмислення взаємин сторін у 2000-х рр. Зосереджуючись на доволі розлогому спектрі проблем міждержавної взаємодії, дослідники, як правило, значну увагу приділяють вивченню впливу на неї зовнішньополітичної кон'юнктури, та якщо міжнародна суб'єктність Російської Федерації у них не викликає сумніву, то самостійність Польщі та її непідпорядкованість впливовим державам Заходу сприймається вкрай скептично. Прихильні ідеї геополітичної домінації Росії, Республіку Польща вони схильні трактувати оплотом американської присутності в Європі, до того ж не цілком вільну від позиції провідних держав Західної Європи, відтак, стосунки по лінії Варшава – Москва осмислюються ними значно ширше, ніж звичайні білатеральні.

Що ж стосується політики Польщі у субрегіоні Центрально-Східної Європи, взаємин із сусідніми державами в рамках Вишеградської четвірки, найбільшу зацікавленість в авторки статті викликала колективна монографія науковців Інституту Європи РАН «Вышеградская Европа: откуда и куда? Два десятилетия по пути реформ в Венгрии, Польше, Словакии и

Чехії» [7], виконана в рамках масштабного дослідницького проекту «Старый свет – новые времена». Зважаючи на те, що проблеми функціонування Вишеградської Європи у російських учених викликають не надто жвавий інтерес, поява цієї праці видається знаковою. Хронологічно охопивши майже двадцятирічний період функціонування V-4, автори монографії звернули увагу на політичні та соціально-економічні аспекти її розвитку, співпрацю держав-членів на шляху інтеграції в Європейський Союз, а пізніше – на вступ до нього. І, що важливо, політика Польщі, аналогічно іншим учасникам Вишеграду, проаналізована ними окремо від низки інших, суміжних, сюжетів. Окремі аспекти співпраці Польщі з іншими державами Вишеграду порушуються також у студіях Ю. Новопашина [19], Г. Ярового [26] та ін. Дослідників зазвичай цікавлять питання започаткування Вишеграду та його генези в контексті трансформаційних процесів у Європі, вироблення спільної лінії поведінки у взаєминах із НАТО та ЄС, взаємного лобювання спільних інтересів тощо.

Регіональне, транскордонне співробітництво Польщі у працях російських авторів представлене нечисленним масивом студіювань теоретико-концептуальних його засад, головним чином регіональної політики Європейського Союзу, форм та напрямів співпраці прикордонних регіонів сусідніх держав, механізму узгодження дій та їх спрямованості. Такими, зокрема, є праці К. Верхоланцевої [6], А. Кузнецова [15], О. Плотнікової [21] та ін., що привертають увагу спробами ґрунтовного осмислення проблем регіоналізму напередодні розширення ЄС та незадовго до того. Що ж стосується участі Польщі у функціонуванні євро регіонів, то, як було з'ясовано, російськими авторами на відповідному рівні пропрацьованими є лише ті з них, що діють за участю Російської Федерації, а таких, як відомо, є два – «Неман» та «Балтика». У той же час діяльність інших євро регіонів, позначених участю Польської держави, але без присутності у них Російської Федерації, цікавить їх у рази менше, а відтак, зазнає висвітлення здебільшого на рівні не наукових студій, а публіцистичних розвідок.

Проаналізувавши певний масив наукових праць, таким чином, можна констатувати, що вивчення зовнішньої політики Польщі наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст., зокрема, пріоритетних її завдань, пов'язаних з інтеграцією держави до НАТО та ЄС, розбудовою взаємовигідних партнерських взаємин із провідними державами євроатлантичного співтовариства, співпрацею з сусідніми та іншими країнами, міжнародними організаціями та ін. є актуальним для російських дослідників. У доробку російських науковців на сьогодні маємо велику кількість узагальнюючих історичних праць, а також тематичних студій, присвячених аналізу окремих аспектів зовнішньої політики Польщі визначеного періоду. Водночас російська історіографія за темою презентованої роботи продовжує змістовно та концептуально наповнюватись новими роботами, що дає небезпідставні сподівання щодо об'єктивності продовження наукових пошуків у заданому напрямі.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Беспалов А. С. Традиции геополитического мышления в современной восточной политике Польши: автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. полит. наук: 23.00.04. Москва, 2008. 26 с.
2. Богомолов О. Т. Россия и Восточная Европа // Международная жизнь. 1994. № 4. С. 24–35.
3. Буглай Н. М. «Эпоха Квасневського в зовнішній політиці Республіки Польща (1995-2005 рр.): монографія. Миколаїв: Іліон, 2017. 334 с.
4. Буданова Д. С. Североатлантический Альянс и Европейский Союз во внешней политике Польши в 1989–2005 годах: автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. ист. наук: 07.00.03. Иваново, 2011. 24 с.
5. Бухарин Н. Россия и Польша: обозримые перспективы // Современная Европа. 2001. № 2. С. 79-84.
6. Верхоланцева К. В. Развитие современного трансграничного сотрудничества России и стран Европы: сравнительный анализ: автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. полит. наук: 23.00.04. Москва, 2009. 26 с.
7. Вышеградская Европа: откуда и куда? Два десятилетия по пути реформ в Венгрии, Польше, Словакии и Чехии / Под ред. Л. Н. Шишлиной. Москва: Весь Мир, 2010. 568 с.
8. Глинкина С. П. Россия и Центрально-Восточная Европа на рубеже XX–XXI веков / С.П. Глинкина, И. И. Орлик // Новая и новейшая история. 2006. № 4. С. 3–26.
9. Гулевич В.О. Західний напрям польської геополітичної думки // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2012. Вип. 108 (1). С. 159–168.
10. Европа: вчера, сегодня, завтра / Институт Европы РАН; ред. Н. П. Шмелёв. Москва: Экономика, 2002. 823 с.
11. Европейский Союз на пороге XXI века: выбор стратегии развития; [под ред. Ю. А. Борко и О.В. Буториной]. Москва: Эдиториал УРСС, 2001. 472 с.

12. Иванов И. Д. Расширение Евросоюза и интересы России // Современная Европа. 2001. № 3. С. 76–86.
13. Колот А. Міждисциплінарний підхід як передумова розвитку економічної науки та освіти // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка. 2014. № 5 (158). С. 18–22.
14. Кольцова Е. Г. Геополитическая мотивация вступления Польши в НАТО и Европейский Союз // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. 2009. № 118. С. 44–48.
15. Кузнецов А. В. Перспективы еврорегионов с российским участием с учетом новаций региональной политики ЕС // Балтийский регион. 2002. № 2 (2). С. 49–57.
16. Кучинская М. Новая парадигма польской восточной политики // Pro et Contra. Т. 3. № 2. Весна 1998. С. 18–38.
17. Майорова О. Н. Роль и место Польши в современной Европе (дискуссии в польском обществе) // Славяноведение. 1999. № 3. С. 30–43.
18. Мальгин А. Россия и Польша: сквозь призму «восточной политики» Евросоюза // Восточная Европа. Перспективы. 2011. № 2. С. 6–19.
19. Новопашин Ю. С. Новая региональная идентичность центральноевропейских стран // Центральная Европа в поисках новой региональной идентичности; [отв. ред. Ю. С. Новопашин]. Москва: Институт славяноведения РАН, 2000. С. 6–35.
20. Орлик И. И. Очерки истории международных отношений: XX – начало XXI века. Москва: Институт экономики РАН; Санкт-Петербург: Нестор-История, 2013. 288 с.
21. Плотникова О. В. Международное сотрудничество регионов: концептуальные подходы: монография. Новосибирск: Изд-во СО РАН, 2005. 356 с.
22. Рыбин Ф. Н. Современная внешнеполитическая доктрина Польши и национальное самосознание поляков: политологический анализ: автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. полит. наук: 23.00.02. Москва, 2003. 20 с.
23. Сергеев Д. В. Польша в системе европейской безопасности (1989–2003 гг.): автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. ист. наук: 07.00.03. Москва, 2007. 28 с.
24. Скворцова Д. С. Польша и Европейский Союз: путь к интеграции (1989–2004) // Научные ведомости. Серия: История. Политология. Экономика. Информатика. 2010. № 1 (72). Вып. 13. С. 92–97.
25. Шевцова Л. Одинокая держава. Почему Россия не стала Западом и почему России трудно с Западом. Москва: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2010. 272 с.
26. Яровой Г. О. Регионализм и трансграничное сотрудничество в Европе. Санкт-Петербург: Норма, 2007. 338 с.

Наталья Буглай

Николаевский национальный университет имени В.О. Сухомлинського
доктор исторических наук, профессор (Украина)

**Внешняя политика Польши конца XX – начала XXI вв.
в российской историографии**

Аннотация. В статье анализируются исследования внешней политики Республики Польша конца XX - начала XXI вв. в российской историографии. В наработках российских ученых на сегодня имеем большое количество обобщающих исторических трудов, а также тематических исследований, посвященных анализу отдельных аспектов внешней политики Польши определенного периода. Вместе с тем, российская историография по теме презентованной работы продолжает содержательно и концептуально наполняться новыми работами, что дает небезосновательные надежды относительно объективности продолжения научных поисков в заданном направлении.

Ключевые слова: российская историография, исследование, внешняя политика, Польша, исторические труды, ученые.

ABSTRACT

Natalia Buglay

Mykolaiv National University named after V.O. Sukhomlinsky,
Dr (History), Professor (Ukraine)

**Polish foreign policy at the end of the XXth - beginning of the XXI century
in Russian historiography**

In the article researches of foreign policy of Republic are analysed Poland at the end of XX – at the beginning of XXI item in Russian historiography. The process of re-erecting of the independent state system Poland was accompanied strengthening of tendencies of integration and globalization with the inherent them deepening of mutually beneficial collaboration between the states. Not putting itself for a purpose the analysis of political, economic, socio-cultural, other consequences to which entailed the crash of the bipolar system of device of the world, and main is liquidation of the USSR, will mark only circumstance that Russian as well as Ukrainian historiography, unlike the previous period of history, appeared fully free of ideological falsifications, manipulations and conscious twisting of historical facts, and its signs were become by freedom of scientific thought, pluralism of looks, openness, to influences world processes of historiography.

Considered achievements of Russian scientific thought expedient to differentiate after labours of scientific character; by works which light up the mutual relations of RP from NATO and ES, by the nearby and other states at an international level; by secret services which are devoted illumination of policy of Poland at subregional, transfrontal level, in thereby in the context of activity of the European regions. True, taking into account realities of today's policy of Russian Federation, and also caused by them excessive influence of ideology of historical science, for the sake of maximal objectivity of research of foreign policy of Poland of certain period to the complex of literature by us all not list of accessible studies was attracted far after a subject, but only that of them, that able to survive criticism for the purpose adequacy of estimation of historical reality.

In work of the Russian scientists for today have plenty of summarizings historical labours, and also thematic researches, devoted the analysis of separate aspects of foreign policy of Poland of certain period. At the same time, Russian historiography after the theme of the presented work continues richly in content and conceptually filled with new works, that gives not unfounded hopes in relation to objectivity of continuation of scientific searches in the set direction.

Key words: Russian historiography, research, foreign policy, Poland, historical labours, research workers.

REFERENCES:

1. Bepalov A. S. Traditsii geopoliticheskogo myshleniya v sovremennoy vostochnoy politike Polshi: avtoref. dis. na soisk. nauch. stepeni kand. polit. nauk: 23.00.04. Moskva, 2008. 26 s.
2. Bogomolov O. T. Rossiya i Vostochnaya Yevropa // Mezhdunarodnaya zhizn. 1994. № 4. S. 24–35.
3. Bughlaj N. M. «Epokha Kvasnjevsjkogho v zovnishnij polityci Respubliki Poljshha (1995–2005 rr.): monohrafija. Mykolajiv: Ilion, 2017. S. 33–34.
4. Budanova D. S. Severoatlanticheskij Alyans i Yevropeyskiy Soyuz vo vneshney politike Polshi v 1989–2005 godakh: avtoref. dis. na soisk. nauch. step. kand. ist. nauk: 07.00.03. Ivanovo, 2011. 24 s.
5. Bukharin N. Rossiya i Polsha: obozrimye perspektivy // Sovremennaya Yevropa. 2001. № 2. S. 79–84.
6. Verkholtantseva K. V. Razvitie sovremennogo transgranichnogo sotrudnichestva Rossii i stran Yevropy: sravnitelnyy analiz: avtoref. dis. na soisk. nauch. stepeni kand. polit. nauk: 23.00.04. Moskva, 2009. 26 s.
7. Vyshegradskaya Yevropa: otkuda i kuda? Dva desyatiletija po puti reform v Vengrii, Polshe, Slovaki i Chekhii / Pod red. L. N. Shishelinoj. Moskva: Ves Mir, 2010. 568 s.
8. Glinkina S. P. Rossiya i Tsentralno-Vostochnaya Yevropa na rubezhe XX–XXI vekov / S. P. Glinkina, I. I. Orlik // Novaya i noveyshaya istoriya. 2006. № 4. S. 3–26.
9. Gulevich V. O. Zakhidnij napryamok polskoї geopolitichnoї dumki // Aktualni problemi mizhnarodnikh vidnosin. 2012. Vip. 108 (1). S. 159–168.
10. Yevropa: vchera, segodnya, zavtra / Institut Yevropy RAN; red. N. P. Shmelev. Moskva: Ekonomika, 2002. 823 s.
11. Yevropeyskiy Soyuz na poroge XXI veka: vybor strategii razvitiya; [pod red. Yu. A. Borko i O. V. Butorinoy]. Moskva: Editorial URSS, 2001. 472 s.

12. Ivanov I. D. Rasshirenije Yevrosoyuza i interesy Rossii // *Sovremennaya Yevropa*. 2001. № 3. S. 76–86.
13. Kolot A. Mizhdistsiplinarniy pidkhid yak peredumova rozvitku ekonomichnoї nauki ta osviti // *Visnik Kiїvskogo natsionalnogo universitetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriya: Yekonomika*. 2014. № 5 (158). S. 18–22.
14. Koltsova Ye. G. Geopoliticheskaya motivatsiya vstupleniya Polshi v NATO i Yevropeyskiy Soyuz // *Izvestiya Rossiyskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta im. A. I. Gertsena*. 2009. № 118. S. 44–48.
15. Kuznetsov A. V. Perspektivy evroregionov s rossiyskim uchastiem s uchetom novatsiy regionalnoy politiki YeS // *Baltiyskiy region*. 2002. № 2 (2). S. 49–57.
16. Kuchinskaya M. Novaya paradigma polskoy vostochnoy politiki // *Pro et Contra*. T. 3. № 2. Vesna 1998. S. 18–38.
17. Mayorova O. N. Rol i mesto Polshi v sovremennoy Yevrope (diskussii v polskom obshchestve) // *Slavyanovedenie*. 1999. № 3. S. 30–43.
18. Malgin A. Rossiya i Polsha: skvoz prizmu «vostochnoy politiki» Yevrosoyuza // *Vostochnaya Yevropa. Perspektivy*. 2011. № 2. S. 6–19.
19. Novopashin Yu. S. Novaya regionalnaya identichnost tsentralnoevropeyskikh stran // *Tsentrlnaya Yevropa v poiskakh novoy regionalnoy identichnosti*; [otv. red. Yu. S. Novopashin]. Moskva: Institut slavyanovedeniya RAN, 2000. S. 6–35.
20. Orlik I. I. Ocherki istorii mezhdunarodnykh otnosheniy: XX – nachalo XXI veka. Moskva: Institut ekonomiki RAN; Sankt-Peterburg: Nestor-Istoriya, 2013. 288 s.
21. Plotnikova O. V. Mezhdunarodnoe sotrudnichestvo regionov: kontseptualnye podkhody: monografiya. Novosibirsk: Izd-vo SO RAN, 2005. 356 s.
22. Rybin F. N. Sovremennaya vneshnepoliticheskaya doktrina Polshi i natsionalnoe samosoznanie polyakov: politologicheskiy analiz: avtoref. dis. na soisk. nauch. stepeni kand. polit. nauk: 23.00.02. Moskva, 2003. 20 s.
23. Sergeev D. V. Polsha v sisteme evropeyskoy bezopasnosti (1989–2003 gg.): avtoref. dis. na soisk. nauch. stepeni kand. ist. nauk: 07.00.03. Moskva, 2007. 28 s.
24. Skvortsova D. S. Polsha i Yevropeyskiy Soyuz: put k integratsii (1989–2004) // *Nauchnye vedomosti. Seriya: Istoriya. Politologiya. Ekonomika. Informatika*. 2010. № 1 (72). Vyp. 13. S. 92–97.
25. Shevtsova L. Odinokaya derzhava. Pochemu Rossiya ne stala Zapadom i pochemu Rossii trudno s Zapadom. Moskva: Rossiyskaya politicheskaya entsiklopediya (ROSSPEN), 2010. 272 s.
26. Yarovoy G. O. Regionalizm i transgranichnoe sotrudnichestvo v Yevrope. Sankt-Peterburg: Norma, 2007. 338 s.

Статтю подано до редколегії 12.01.2019 р.